

داکتر یارمحمد متخصص حفاظت محیط

ارزش دریای آمو و معاونین آن در رشد زیربنای اقتصادی افغانستان در آیند نزدیک

کشاورزی هم از زراعت، باغ داری و چارواداری که پایه اصلی اقتصاد افغانستان را تشکیل می دهد، روی این منظور ما مجبوریم با حداثت شبکه های وسیعی آبرسانی و آبیاری در مسیر دریای آمو و معاونین آن پرداخت و صحت زندگی مردم خود را بلند برد و رژیم غذایی مردم خود را بهبود بخشید.

دریای آمو و معاونین، شاخه های فرعی خورد وکلان که از کوه های افغانستان به آن می ریزد: منبع اصلی آن از بلور کوه یخچال طبیعی پامیر که 70 کیلومتر طول و بیش از 700 متر بر آن است که آب ذوب یخ آن به جهیل چقمقتین می ریزد. کول چقمقتین در وادی مرتفع پامیر که به (بام دنیا) معروف است و با سلسله

قراقرم هم سرحد است، آب هوای این منطقه بسیار سخت سرد است بطور میانگین در چه حرارت وادی فلات پامیر در حدود 20 درجه زیر صفر و در تیرماه حدود 10الی 12 درجه است. سرد ترین در چه حرارت زمستان این منطقه کمتر از 50 درجه سانتی گراد انعکاس یافته است که نسبت عدم امن و کوهستانی بودن آن کمتر پای جهان گردشگران در این سه ده به این منطقه باز شده است. این وادی مرتفع پهنا ور با داشتن کول هفده کیلو متری که مهم ترین اکوسیستم جهانی است و آهوی مارکوپول، پلنگ برفی، خرس سفید و نصورای امن حیات یین وحشی ها را در

خود جای داده است. مارکوپول نام یکی سیاحان ایتالیوی بود که در سال 1269 میلادی به بدخشان سفر نموده بود به نام او این اهوی مسما شده است. اما این اهوی در بین مردم بدخشان بنام قچقار نام شناخته می شود. آب های ذوب یخچال طبیعی بعد از لب ریز شدن کول چقمقتین سپس این آب با عبور از دره طویل تنگ کوهستان پامیر واخان بنام آب واخان در منطقه ست ناحیه خندود می رسد و در این منطقه آب ویکتوریا ی زر کول یکجا با آمدن چهار دریای از کوه های پامیر کلان به نام دریای پامیر یاد می شود و در ساحه آب گچ منطقه ست ناحیه خندود با آب واخان یکجا شدن این دریا نام آب پنج را باخود می گیرد.

یخچال بلور کوه پامیر
ذوب یخچال پامیر

جهیل چقمقتین پامیر خورد

دریای واخان در دالان واخان

محل منشأ دریا پامیر است از کوه های پامیر کلان سمت افغانستان

زر کول (جهیل ویکتوریا)
3 هزارمتر مربع مساحت آن است

منطقه ناحیه خندود دهلیزواخان

محل یکجا شوی در یای واخان با در یای پنج در ناحیه خندود است

وادی واخان طول آن از اشکاشم تا زرکول در حدود 100 کیلو متر و براین وادی در بعضی جای ها 6 الی 10 کیلومتر است و در وادی واخان اهالی زیادی جای گرفته است وپیشه مردم این منطقه زراعتی و چاروا پروری است .

وادی واخان در طرف راست افغانستان و طرف

وادی واخان راه موتر به ناحیه خندود
چپ تاجکستان

آب شاخه فرعی اول دریای پنج از کوه دره لنگر سرچشمه آن می باشد و آب شاخه فرعی دوم که از کوه منطقه قاضی ده جریان آن سرازیر به دریای پنج می ریزد. و آب شاخه فرعی سوم دریای اشکاشم است که از کوه های ناحیه سلطان اشکاشم سرچشمه آن است و آب شاخه فرعی چهارم از کوه های کازیدی منبع جریان آن می باشد و آب شاخه فرعی پنجم از کوه های یالسیج به دریای پنج می ریزد و شاخه فرعی ششم از کوه ارخت در منطقه پتاب جریان آن به پنج می رسد و شاخه فرعی هفتم آب قلعه بارپنجه شیغنان است که در ساحه ولسوالی شیغنان و به دریای پنج میریزد.

آب شیغنان

دریای پنج در ساحه شیغنان

آب شاخه فرعی هشتم آب چسمود بالا در منطقه چسند که از کوه های منطقه شیوا سر چشم می گیرد به دریای پنج ملحق می شود و آب شاخه نهم آب فرعی آب دریاچه کول شیوه که این آب منطقه های ده های کلان ایگه سفید توت و بسنج را طی کرده به دریای پنج ملحق می شود.

آب شاخه فرعی ده هم آب کیوان می باشد که از کوه های دره جوی سر چشمه می کرد و در منطقه کیوان به دریای پنج یکجا می شود و آب شاخه فرعی یازده هم آن آب دره جوی است و شاخه فرعی دوازده هم آب خوستو است که از کوه های د و راج منشأ آن است و فاصله زیادی را طی می نموده سر انجام به آب پنج وصل می شود و شاخه فرعی سیزده هم آب دریای نوآباد ایمی که از کوه سوت سرچشمه می گیرد و شاخه فرعی چهارده هم آب دریای خواهان که منشأ آن از شمال کوه های حوض شاه می باشد و در منطقه بوستانک به دریای پنج ملحق می شود و شاخه فرعی پانزده هم آب خود حوض شاه است که از جنوب کوه شاه سرچشمه آن می باشد و در ده شاه به آب پنج می پیوند و آب فرعی شانزده هم دریای راغ که سرچشمه آن از کوه منطقه کلان ایگه است در منطقه شینگان آب سفید چوت نیز به آن ملحق می شود هر دو یکجا به دریای پنج میریزند.

آب حوض شاه

دریای شهر بزرگ به آب پنج می ریزد

و شاخه فرعی هجده هم آب پیانچ که از کوه های شهر بزرگ سر چشمه می گیرد و ده برخم را عبور می کند و در منطقه داشمندی به آب پنج می رسد و آب شاخه فرعی هجدهم و آب خود داشمندی است و شاخه فرعی نوزدهم آب برخم است که از ساحه شمال غرب شهر بزرگ می ریزد و شاخه فرعی بیستم آب سمتی است و به آب پنج در جزیره می پیوند و شاخه فرعی بیست یکم آب هزاره سومچ که از منطقه رستاق و نوآباد را طی می کند و با آب دریای رستاق و چاه آب یکجا شده در ینگلی قلعه به آب پنج میریزد و شاخه فرعی بیست دو هم آن آب دریای کوچک که معاون بزرگ دریای پنج است که از حوض انجمن منبع و سرچشمه آن است به دریای پنج یکجا می شد.

دریای کوچک در یک ساح زیبا بدخشان

دریای کوچک در مرکز بدخشان

دریای پنج با ریختن 22 دریای خورد و کلان نام برد در بالا از سمت راست که منابع قدرت جریان این دریا از کوه های بدخشان افغانستان می باشد و با ریختن از سمت چپ طرف تاجکستان دریای غند, برتنگ, یزگلم, ونج آب,

وخت، کافرنگان و سرخاب آمو دریا تشکیل شده است. آب دریای وخت که در منطقه نورک مهار و سد شده است که کلان ترین نیروگاه برقی تاجکستان بشمار میرود و فقد آبی که توربین ها را چرخ می دهد و بعد از استفاد آبیاری زهر آب زمین های زراعتی ولایت کورگان تپیه به دریای آمو می ریزد. اثرچرین آب کافرنگان نیز در آبیاری زمین های استفاده می شود پای ناب آن به آمودریا می ریزد.

ساحه چراگاه آی خانم

دریای پنج در منطقه خاهان

دریای قندوز که یکی از بزرگ ترین دریای شمال افغانستان است و سرچمه آن از یخچال شمال شرق کوبابا که جربان دریای بامیان از آن است و بایکجا شدن آب دو آب میخ زرین که از شمال کوه تاله برفک و آب گشی اسلم و آب یخچال هنگران کوتل سالنک که بنام آب خنجان و آب یخچال کوتل خاواک بنام دریای اندر آب در دوشی و آب نهرین که از کوه شاشان سرچشمه آن است در دهه چهارشنبه در گرداب بغلان می ریزد و آب دریای علی آباد که از کوه های برکه سر منشأ آن است و در منطقه علی آباد به دریای قندوز وصل می شود و سر انجام دریای قندوز در منطقه قلعه زال به دریای آمو می پیوندد.

دریای فرخار از سه نقطه مبداء می گیرد دو شاخه ی آن از تل کندال و یک شاخه دگر آن از کوه های منطقه آب باریک سرچشمه می گیرد و از آن هم پیوستن دو شاخه فرعی در منطقه ورسج دریا ی ورسج به وجود می آید زمین و باغات لذزی پیتاو فرنگود و مرکز فرخار را آبیاری می کند و شاخه سوم آن که از منطقه آب باریک سرچشمه گرفته و مصافه زیادی را در لذزی طی نموده پس از عبور از منطقه فرخار در نزدیک تالقان به دریای فرخار یکجا می شود. از آب این دریا خروشان بشتترین بهر برداری در ولایت تخار صورت گرفته رونق زراعت و باغداری در آن مناطق از برکت دریای ورسج به حساب می آید و این دریای سر انجام به دریای آمو می ریزد.

دریای آمو

دریا فرخار

آمودریا از دریا های معروف و تاریخی افغانستان است که اسم آن درالسنه های قدیم ذکر شده و پس از طی مسافت 2540 کیلو متر به جهیل ارال میریزد. این دریا به طول 1200 کیلو متر مرز افغانستان را طی می کند. در بسیاری از جاها بیشتر از 5 کیلو متر است. مقدار آبی که آمو از بستر خود عبور می دهد به طور متوسط بین 66 تا 72 میلیارد

متر مکعب در سال است. تنها آب پنج از 22 شاخه فرعی آب وافر از کوه های ساحه بدخشان پامیر, واخان, کوکچه در یک تانه 2000 متر مکعب آب می ریزانند و در سال بیشتر 40 میلیارد متر مکعب آب را به دریای آمو انتقال میدهد. دریای قندوز و فرخار 7 عشریه هفت میلیارد متر مکعب آب را نیز به دریا آمو میریزانند. این دریا در موسم بارندگی بهاری و خزانی گل آلود و طغیانی بود همه سال قسمت زیادی از زمین های کنار چپ خود را باخود می برد همه سال مسیر آن در تغیر است این دریا قرار روایات کهن در بحیره کسپین میریخته و اکنون به دریاچه ارال می ریزد.

تاجکستان در منطقه ناحیه مسکوفسکی از آب پنج یک کانال بزرگ را جدا ساخت و به وسیله کانال بزرگ یک قسمت عظیم آب پنج را برای آبیاری زمین های پر خار خود انتقال داده است که کانال آن در سمت چپ در عکس زیر معلوم است.

مديریت آب همین جزیره ینگى که در میان شاخه دریای پنج واقع است که از دو طرف آن آب جریان دارد و صدها هکتار زمین قابل کشت در این جزیره موجود است با تا سف که تا اکنون این جزیره هموار و قابل کشت را آبیاری کرده نتوانستیم.

این عکس ساحه ینگى قلعه ولایت تخار جای جریان دوشاخه شدن آب پنج است و فعلا تمادریای بطرف سمت راست رخ کرده است

در ظرف سی الی چهل سال اخیر در ینگى قلعه و در قد اراضی مورد طغیان آب وجود داشت دریا نیز در این منطقه شاخ شاخ مسیر خود را طی می کرد. در اثر گرمای منطقه و آب شوی سریع یخچالهای کوههای پامیر و هندوکش تمام آب این دریا به شاخه طرف راست حرکت دارد. اراضی وسیع به طول بیشتر از چهل کیلومتر و عرض بیشتر از شش کیلو متر بطرف چپ دریا در در قد جدا نموده است.

که از سه قطعه زمین هموار به طول چهل کیلو متر و عرض شش کیلو متر در منطقه در قد مرز به تاجکستان در مسیر دریای آمو قرار دارد. این ساحه هموار زیبا از لحاظ داشتن آب کافی و هم وجود پنا گاه های جنگل طبیعی شرایط را مساعد برای پارک ملی پرورش و نگهداشت حیوانات وحشی و هم باغ بوتانیکی بوجود آورده است.

احداث باغ بوتانیکی دریکی از این جزیره ها جهت جمع آوری و به طور طبیع نگداری مجموعه ای زنده گیاهان مختلف برای مطالعات تخصصی هم چون گیاه شناسی - چونگی تکثیر و بررسی ویژه گی های زیست محیطی گیاهان مورد استفاده قرار گیرد.

گوزن های باختری

درقد است

در سال 1997 گروه طالبان پاکستانی با همکاری پلس پاکستان در تحت رهبری مستقیم نصرالله بابر وزیر داخله آن وقت به مرکز ولایت قندوز هجوم نموده بود و مردم ولسوالی حضرت امام از ترس این گروه بیجا شده بودند. بیست هزار اهالی امام صاحب به جزیره درقد در تحت قیمومت کمیساری یونسفار سازمان ملل متحد تا بوجود آمدن دولت انتقالی در جزیره بودند.

دریای آمو

شروع جزیره ی ینگى قلعه ودر قد

دریای کوچک نیز یکی از مشهورترین دریاهاى افغانستان است که از یخچال های بخشداری کران منجان ولایت بدخشان سرچشمه می گیرد آب های فرعی آنکه باجوش و خروش خاص خود فاصله زیادی را طی نموده باهم یکجا شده از مرکز شهر زیبای فصیض آباد میگذرند که باعث زیبای این شهر شده است.

دریای کوچک از جمله معاونین بزرگ دریای آمو می باشد از آب این دریا استفاده زیادی صورت نه گرفته فقد یک کانال به طول تقریباً 10 کیلو متر که بنام کانال سنگ مهر یاد می شود عمار گردیده است. امکان جلوگیری از حدروی این دریا در ساحه خواجه غار و رساندن آب بوسیله شبکه های آبرسانی به زمین های دشت ارجی امام صاحب دشت شیرماهی و آبدان میر علم که جمعاً در حدود یک میلیون هکتار زمین خشک قابل کشت را به زمین زراعتی آبی تبدیل می گردد. دریا کوچک 650 کیلو متر طول داشته و عرض آن در بعضی از ساحات تا 150 الی 200 متر مرسد. سرعت این دریا خیلی تند بوده و سالانه اطراف خود را می خراشاند و این دریا در منطقه خواجه غار به دریا آمو ملحق می شود.

دریای کوچک

دریای فرخار از سه نقطه مبداء می گیرد دو شاخه ی آن از تل کندال و یک شاخه دگر آن از کوه های منطقه آب باریک سرچشمه می گیرد و از به هم پیوستن دو شاخه فرعی در منطقه ورسج دریا ی ورسج به وجود می آید زمین دریای قندوز که یکی از بزرگ ترین دریای شمال افغانستان دایم جریان است و سرچمه آن از یخچال شمال شرق کویابا که جریان دریای بامیان از آن است و بایکجا شدن آب دوآب میخ زرین که از شمال کوه تاله برفک و آب گشی اسلم و آب یخچال هنگران کوتل سالنک که بنام آب خنجان و آب یخچال کوتل خاواک بنام دریای اندر آب در دوشی و آب نهرین که از کوه شاشان سرچشمه آن است در دهه چهارشنبه در گرداب بغلان می ریزد و آب دریای علی آباد که از کوه های برکه سر منشأ آن است و در منطقه علی آباد به دریای قندوز وصل می شود و سر انجام دریای قندوز در منطقه قلعه زال به دریای آمو می پیوندد.

فعالیت اقتصادی اکثریت مردم نواحی ولایات قندوز، تخار، بدخشان بنابر وضع طبیعی موقعیت ولایات مذکور پرورش چاروا به روش کوچ نشینی است و در بعضی چراگاه ها چوپانان از عدم آگاهی در چرا دست به چرای بیرویه و مفروط می زند. در نتیجه چرانندن چرای بی رویه باعث تخریب اکوسیستم کوهستانی می شود و بالاخره فقیر شدن و حتی از میان رفتن چراگاه و نابودی پوشش گیاهی و افزایش سستی خاک و در ایام باران های تند آب باران رواناب می شود و موجب سیلاب ها در منطقه میشود و در نتیجه باعث تخریب محیط زیست می شود.

پرورش چارواداری در افغانستان تا اکنون به شکل قرون وسطایی است و بهره برداری بی رویه ی چابانان از چراگاه ها در اغلب از موارد، تاثیری در تخریب و نابودی پوشش گیاهی داشته است از این رو تاثیر چابانان در نابودی چراگاه ها عمده مسله است که باید راه حل های مناسب و اقدامات مفید و موثر و عملی تر برای جلوگیری از تخریب و نابودی بیشتر چراگاه در معرض نگاه قرا داده شود. بخاطر جلوگیری از آسیب تخریب محیط زیستی و به خوبی حفظ از اکوسیستم چراگاه باید این نکات رعایت شود اول ظرفیت چرا دوم برداشت مجاز از چراگا است و هم باید شیوه چرا با قاعده و روش های مدرن مجهز شود. با حصار های از ساخت چوب یا شیم که چرا گاه ها را محصور کردن طی صدها سال در سراسر دنیا موثر واقع شده است. شیوه حصارشدن چراگاه ها که در اکثریت کشور های اروپای رایج و حتمی است و بخاطر جلوگیری از خوردن علف های خوش خوار کوتاه شده که باعث فقیر شدن از میان رفتن علف چرا گاه و سخت شدن خاک موجب فرسایش بیشتر خاک به اثر وزیدن باد سبب خیزش گرد و غبار باعث آلودگی هوای می شود.

نمونه ی از چراغزگاو بدون حصار در پامیر خورد افغانستان است
 نمونه ی چراغز گاو حصار سیمی شده در سویدن است

امروز میلیون ها چاروا هم از گله گاو، گله بز، گله گوسفند و گله اسب در اکثریت کشور های پیش رفته به شکل چراغز محصور شده پرورش می شود و این شیوه مدرن چرا باعث گسترش سرسبزی و بهبود محیط زیست شده در منطقه است.

نمونه ی از چراغز آزاد

نمونه ی گله گوسفند در چراغز حصار کشیده شده

چارواداران با تجربه علوف خوش خوار از چراگاه بیلاقی 290 کیلوگرم از یک هکتار برداشت کرده اند. از چراگاه بوتته زار با و صف و ضیعت ضعیف و متوسط از یک هکتار 90 کیلوگرم علوف برداشت کرده اند. از چراگاه های کویر 25 تا 30 کیلوگرم علوف قابل برداشت است.

ما میتوانم با مدیریت خوب در چراگاه های افغانستان بخصوص در دشت فلات پامیر خورد ودشت شیواه از شیوه های حصار یا محصورکردن در این چراگاه بیلاقی چرا حصار را رایج داد و بایقین که از یک هکتار این چراگاه پر علوف خوش خوار 250 الی 300 کیلوگرم علوف برای زمستان چاروا ها برداشت خواهیم کرد. دشت پهناور فلات پامیرداری علف سبزه فراوان که قد آن به اندازه قد نی می رسد. دشت پهناور فلات پامیر از سطح دریای بیش از 3400 متر ارتفاع آن است که تنها طرف چپ چپیل آن بیشتر از 30 کیلو متر عرض دارد. مردمان اینجا بیشتر زندگی ایشان چارواداری وبه علف این چراگاه ارتباط دارد.

جهیل چقمقتین در سر دشت فلات پامیر واقع

دشت پهناور فلات پامیر خورداست

است

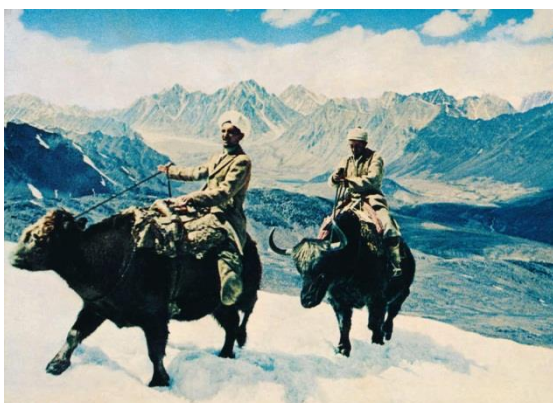
بنابر وضع طبیعی پامیر پرورش چاروا به روش کوچی نشینی است و چراگاه ها این منطقه برای پرورش و تکثیر گاوهای غز گاو مناسب است. بخاطریکه این گاو ها به سرما و فشار این منطقه سازگاری دارند, درجه حرارت این منطقه داری اختلاف شدید در سایه آفتاب است و گاهی سردی (دما) به منفی 48 می رسد. و در این منطقه باران اندکی بین 75 الی 100 میلیمتر در سال می بارد. بالن کوه های ان برف گی است ولی دشت های آن انقدر برف شین نیست و چارواداران علف برای زمستان گله گاو ها (غزگاو) وگوسفندان در زمستان علف تدارک نمی بی نند.

دشت فلاتپامیر خورد که یک سقف بلند

دشت فلات پامیر خورد (بام دنیا) است گله گوسفند
است که گله غزگاو

گله غژگاه دشت فلات پامیر خورد افغانی بود

در زمان جمهوری داودخان این عکس سمبول پول

دشت شیواه در ارتفاع 4741 متر که بین نواحی زیبای و درواز ولایت بدخشان واقع است. در گذشته یک شبکه آبیاری و زهکش در این دشت شیوا دایر بوده و فعلاً ویرانگرده است. قبلاً ساحات این دشت در زیر نظارت شعبات خاص وزارت زراعت و آبیاری قرار داشت. مسوولین وظیفه ممانیت از چرای بی رویه حیوانات اهلی و بخاطر جلوگیری از فرسایش خاک این طبیعت زیبا را نیز به عهده داشتن که آب این جهیل در سرسبزی این منطقه و هم در آب هوای این منطقه زیبا و هم در تولید رطوبت این مناطق اثرات بسیار خاص خود را دارد.

جهیل شواه

دشت شواه

دریای آمو با دومعا ون خود یعنی دریای کوچک و دریای قندوز مهم ترین منابع آبی برای دشت های هموار قابل کشت دشت کیلگی، دشت آبدان میر علم، شیر ماهی، دشت لیلی و قیصار افغانستان به حساب می رود. اگر افغانستان در آینده یک ریس جمهور دلسوز و با پالیسی درست یک فرد مسلکی با تدبیر را وزیر آب و انرژی مقرر کند که آن شخص در مدیریت آب تجربه کافی داشته باشد. با عماربند های ذخیره ی آب بر روی رودخانه کوچک، آمو و قندوز که دایم جریان هستند و هم در مسیر آنها زمینه صد ها هزار هکتار زمین زراعتی با کشیدن نهرها و حفر کانال های آبیاری می تواند در رشد انکشاف زراعت حرکت به سوی مصونیت غذایی و خو کفایی کشور در تولیدات کشاورزی مشگل اکثریت شهروندان افغانستان حل خوا هد شد.

دشت آبدان میر علم قندوز

بالای دریای بغلان دشت کیلگی است

دریای بغلان چهارمین دریای بزرگ وافر افغانستان به حساب می رود و با در نظر داشت شرایط توپوگرافی زمین آن برای احداث بند های بزرگ آبی نهایت مساعد است و با تکمیل بند بزرگ کیلگی بسیار از ساحات وسیع بغلان که کاملاً خشک و یا کم آب اند سیراب می شود. فعلاً ولایت بغلان هشت صد هزار هکتار زمین آبی دارد. ولایت بلخ داری دشت های مستعد برای زراعت دارد و این دشت ها را می توان به وسیله شبکه های آبرسانی زیر کشت آورد و موقعیت ولسوالی بلخاب برای ساخت چنین بند ذخیره آبی بالای دریای بلخاب مساعد است. درعکس های زیر نگاه کنید اگر ما شاکاری در مدیریت آب داشته باشیم شرایط مهار دریای بغلان در سد سازی برای ذخیر آب

در دهانه پایین گرداب بغلان موجود است ما میتوانیم کوه های اطراف گرداب بغلان را با شیوه احداث سد سازی بارور سازیم. ساخت این سد بروی دریای بغلان در دهانه پایین گرداب بغلان یک شاهکاری در مهار دریای بغلان می شود و هم موجب پیدایش اماکن مرطوب در منطقه و در نتیجه مانع آمدن سیلاب ها موسمی منطقه خواهد شد.

دریای بغلان است

گرداب بغلان است

دشت لیلی یکی از جمله دشت ها مستعد شمال در ولایت جوزجان است که در اثر خشک سالی هم ساله زراعت و ماداری آن حدود 80 فیصد آسیب می بیند. یگانه نجات مردم زارعت پیشه و مالدارای ولایت جوزجان از این وضعیت نا مطلوب , آردن آب از دریا آمو به وسیله حفر کانال است. در صورت احداث کانال آبیاری از ساحه قلعه زال میلیون هکتار زمین زراعت را تبدیل به کشت دوفصله و میلیون هکتار زمین جدید احیا در دشت لیلی و از این طرق در مصونیت غذایی کمک به اهالی کشور خواهد کرد.

همت و شاهکاری مردم قدیم افغانستان را نگاه کنید در عکس زیر که چطور جوی ها سنتی را در بغل کوه برای رفع نیازمندی آب آبیاری زمین و باغات خود به همکاری اهالی بطور حشر عمار کرده اند.

این جوی سنتی در مربوطات ولایت

این جوی سنتی در مربوطات در لایت پروان است

پنجشیر

اما امروز با وصف موجودیت دولت های پر قدرت جهان و بخصوص امریکا با این عصر تکنیک وسایل پیشرفته خود نتوانیست آغاز کار پروژه های زیربنای آبی را در جهت رشد انکشاف زراعت و حرکت به سوی مصونیت غذایی و خو کفایی کشور در تولیدات کشاورزی و انرژی برق که مشکل اکثریت شهروندان افغانستان را حل نمایم.

مواد این مقاله از انترنیت گرفته شده است

از ا تلس جمهوری دموکراتیک افغانستان